

ombudsman

veřejný ochránce práv

Ústavní soud ČR
Joštova 8
660 83 Brno

Sp. zn.: Pl. ÚS 40/17

Naše sp. zn.: 5/2018/SZD/JH
Naše č. j.: KVOP-38361/2018

Navrhovatel: skupina senátorů Senátu Parlamentu České republiky

Účastníci řízení: Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky
Senát Parlamentu České republiky

Vedlejší účastníci: Mgr. Anna Šabatová, Ph.D., veřejná ochránkyně práv
Krajský soud v Praze

**Návrh na zrušení ustanovení § 33 odst. 9 a § 33d zákona č. 111/2006 Sb., o pomoci
v hmotné nouzi, ve znění pozdějších předpisů**

Doplňující vyjádření vedlejší účastnice – veřejné ochránkyně práv

Systemem datových schránek

I. Nové skutkové okolnosti po podání vyjádření vedlejší účastnice

Podáním ze dne 2. března 2018 jsem se vyjádřila jako vedlejší účastnice k návrhu skupiny senátorů na zrušení ustanovení § 33 odst. 9 a § 33d zákona č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, ve znění pozdějších předpisů, který podala skupina senátorů Senátu Parlamentu České republiky.

Vzhledem k tomu, že v té době byl institut opatření obecné povahy o vyhlášení oblastí se zvýšeným výskytem sociálně nežádoucích jevů (dále také jen „OOP“ nebo „opatření obecné povahy“) poměrně nový a jeho využívání v praxi bylo teprve v počátcích, rozhodla jsem se k dnešnímu dni své vyjádření doplnit o skutkové okolnosti, které nastaly v uplynulých 6 měsících po jeho zaslání.

V předchozím vyjádření jsem vyslovila předpoklad, že osob, kterým nebude přiznán doplatek na bydlení v důsledku existence OOP, bude přibývat. Statistické údaje ze začátku měsíce srpna, které jsem si vyžádala od Úřadu práce ČR, potvrzují nejen tento předpoklad, ale také dokládají, že **významně přibylo vydaných OOP. Zatímco v březnu 2018 bylo účinných 22 opatření obecné povahy, v srpnu to bylo již 35.** Odmítnutých žadatelů o dávku byly v březnu řádově jednotky, nyní je jich již 66. Uvedený údaj je přitom z hlediska dopadů OOP pouze dokreslující, neboť osoby, které se přistěhovaly do oblasti s vyhlášeným OOP, většinou o doplatek na bydlení ani nežádají, protože vědí, že by jim nebyl přiznán. Tabulku se statistickými údaji příkládám k tomuto vyjádření.

Statistické údaje týkající se Ústeckého kraje a dalších potvrzují i mou obavu z „dominového efektu“ při vyhlásování OOP. Tedy, že města sousedící s městem, kde již bylo OOP vyhlášeno, obávající se přistěhování většího počtu osob v hmotné nouzi, přistoupí také k vyhlášení OOP. Uvedené dokládá jak strmý nárůst vyhlášených OOP na území Ústeckého kraje (z původních 10 jejich počet vrostl v srpnu na 17), tak mediální výstupy týkající se sociálních problémů v tomto kraji.¹

Z těchto výstupů je patrné, že Ústí nad Labem zvažuje rozšíření „bezdávkových zón“ na celé své území a město Trmice přistoupilo k vyhlášení OOP z obavy z přílivu osob v hmotné nouzi, ačkoliv dříve nezvažovalo vyhlášení opatření obecné povahy. Vydávání OOP je již na území Ústeckého kraje natolik četné, že na území tohoto kraje je pro osoby v hmotné nouzi, které ztratí bydlení, podstatně těžší nalézt bydlení, které by mohly hradit z doplatku na bydlení, než na území jiných krajů. Zakládá se tak určitá **nerovnost v právu na pomoc v hmotné nouzi v závislosti na místě, kde se člověk zdržuje.**

Jedním ze zásadních negativních důsledků vyhlášení OOP je i **znemožnění vnitřní migrace obyvatel v rámci města.** V souvislosti s mediálně známým případem uzavření dvou ubytoven v Ústí nad Labem (v Klíšské ulici a ve Střekově – tzv. Modrá), považuji za vhodné zmínit svůj poznatek, že jedním z důvodů, proč rodiny obtížně hledaly bydlení v téměř městě, byla vyhlášená opatření obecné povahy na velký počet míst na jeho území. Pronajmout si byt nebo pokoj v ubytovně v některé z vyhlášených oblastí znamenalo

¹ Vizte například https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/romove-usti-nad-labem-ubytovani-obchod-s-chudobou_1806141620_go nebo https://usti.idnes.cz/trmice-zastavit-doplatky-na-bydleni-mesto-vykupuji-domy-pev-/usti-zpravy.aspx?c=A180612_150717_usti-zpravy_vac2.

pro vystěhované rodiny, že by na něj nemohly pobírat doplatek na bydlení a hradit z něj náklady na bydlení.

Z uvedených skutečností je zřejmé, že institut OOP má v konkrétních případech zcela reálné negativní dopady jak do sociálního práva na pomoc v hmotné nouzi, ale zprostředkovaně i do jiných práv, zejména zvolit si místo, kde chce člověk žít (a kde má zachovány sociální vazby).

II. Replika k vyjádření *amicorum curiae* a vedlejšího účastníka Krajského soudu v Praze

V řízení o zrušení právního předpisu jsem využila svého práva vedlejší účastnice nahlédnout do spisu vedeného Ústavním soudem. Seznámila jsem se s vyjádřením obou institucí, které Ústavní soud požádal o vyjádření jako *amicos curiae*. K vyjádření Ministerstva práce a sociálních věcí nemám výhrady.

K vyjádření Ministerstva pro místní rozvoj uvádím následující. K argumentaci, že nájemcům zůstává zachován příspěvek na bydlení, odkazují na podrobné vysvětlení ve svém předchozím vyjádření.² Podrobně jsem vysvětlila, že **v některých případech** (bydlení na ubytovně, nesplnění podmínky trvalého pobytu) **osobě, která se přestěhuje do vyhlášené oblasti se zvýšeným výskytem sociálně nežádoucích jevů, nárok na příspěvek na bydlení nevznikne.**

Ačkoliv doplatek na bydlení obecně má v systému nepojistných sociálních dávek subsidiární povahu, v některých případech je jedinou dávkou na bydlení, kterou lze v dané situaci poskytnout. Právě v odepření této dávky v těchto případech v důsledku existence OOP sledávám možný protiústavní zásah do práva na pomoc v hmotné nouzi podle čl. 30 odst. 2 Listiny základních práv a svobod – faktické vyprázdnění tohoto práva. Argumentace Ministerstva pro místní rozvoj tento předpoklad nijak nevyvrací.

Vyjádření Ministerstva pro místní rozvoj dále obsahuje argument, že zrušením napadených ustanovení by se nárok na doplatek na bydlení nestal automatickým, neboť zákonná pravidla pro nárok na něj a jeho výši³ umožňují individuální úvahu úřadu práce. S touto tezí souhlasím, avšak vnímám ji spíše jako argument pro zrušení napadené právní úpravy. Potvrzuje totiž mé přesvědčení, že dosavadní úprava obsahuje dostatečné nástroje k omezení nároku na doplatek na bydlení,⁴ a to nepochybně ve vztahu k ubytovněm, ve vztahu k bytům pak zákonodárce může přijmout opatření, která jsou šetrnější k právu na pomoc v hmotné nouzi.

V této souvislosti se **ztotožňuji s vyjádřením vedlejšího účastníka Krajského soudu v Praze, že ústavně nekonformní je zejména plošnost institutu, tj. nemožnost zohlednit individuálně situaci každého žadatele, jež znamená ve svých důsledcích jeho nepřiměřenost.**⁵ Za sporné z hlediska ústavněprávního lze považovat i to, že ačkoliv institut

2 Část III. vyjádření – Konkrétní dopady do života lidí (str. 3).

3 Ustanovení § 33 a § 34 zákona o pomoci v hmotné nouzi.

4 Část IV. vyjádření vedlejší účastnice – Potřebnost (str. 7).

5 Část IV. vyjádření vedlejší účastnice – Přiměřenost (str. 10).

míří proti „obchodníkům s chudobou“, postihuje především nájemce, kteří jsou v hmotné nouzi.

III. Žádost o přednostní projednání a rozhodnutí ve věci samé

Vzhledem k negativním důsledkům, které vyhlášení OOP přináší, a ke vzrůstající četnosti využívání tohoto institutu, si dovoluji Ústavní soud požádat, aby rozhodnutí ve věci samé vydal co nejdříve.

Mgr. Anna Šabatová, Ph.D., v. r.
veřejná ochránkyně práv
(vyjádření je opatřeno elektronickým podpisem)

Příloha

Tabulka opatření obecné povahy ke dni 8. srpna 2018